

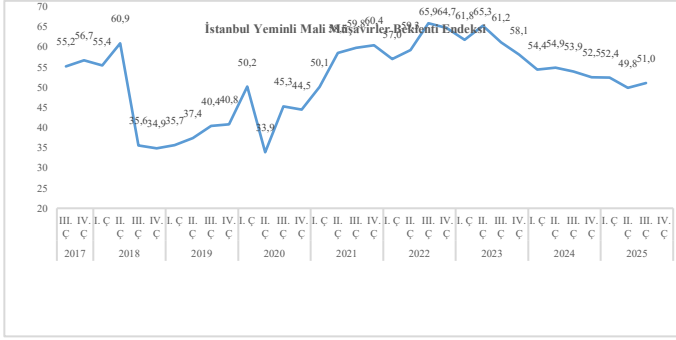
İSTANBUL YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI

EKONOMİ BEKLENTİ ENDEKSİ İSTANBUL YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI BAŞLICA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

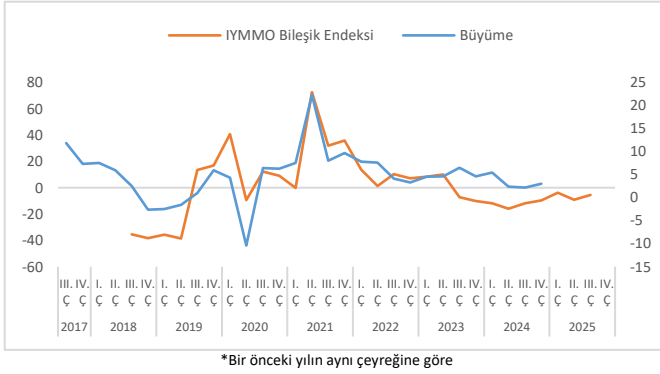
2025 III. ÇEYREK

**PROF. DR. NAZIM EKREN
PROF. DR. ELÇİN AYKAÇ ALP
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEFULE FINDIKÇI ERDOĞAN**

Ekonomi Beklenti Endeksi 2025 III. çeyrek için 51,0 olarak gerçekleşti.

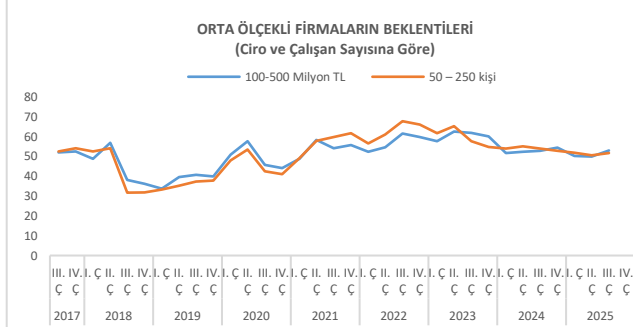
2025 yılı III. çeyrek dönemine ilişkin yapılan ankete verilen cevaplar ışığında hesaplanan bileşik endeks 51,0 olarak gerçekleşmiştir.

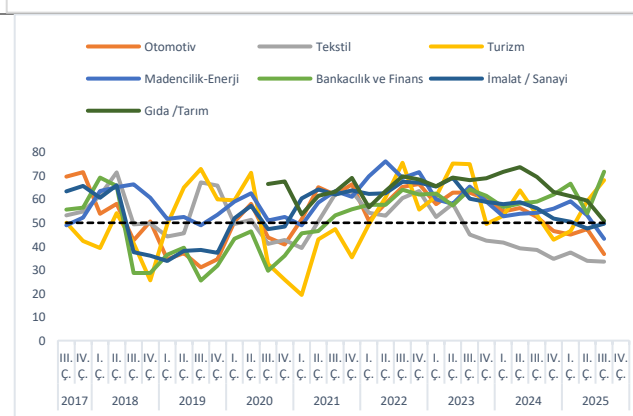
*Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre

2025 yılı ikinci çeyreğinde İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi'nin 49,8 seviyesine gerileyerek 50 eşik değerinin altına düşmesi, ekonomik faaliyete yönelik beklentilerin belirgin şekilde zayıfladığına işaret etmektedir. Bu durum, katılımcıların büyük bölümünün mevcut ekonomik ortamı temkinli ve durağan bir perspektiften değerlendirdiğini göstermektedir. Ancak, 2025 yılı üçüncü çeyreğinde endeksin yeniden 51,0 düzeyine yükselmesi, ekonomik beklentilerde **kısmi bir iyileşmeye ve sınırlı da olsa bir toparlanma algısına** işaret etmektedir. Bu gelişme, piyasa aktörlerinin ekonomik gidişata ilişkin algılarında halen belirgin bir belirsizlik olduğunu, ancak kötümserliğin yerini **temkinli bir iyimserliğe bıraktığını** düşündürmektedir. Endeksin kısa sürede yeniden 50'nin üzerine çıkması, ekonomide sert bir daralma beklentisinin zayıfladığını ve karar alıcıların, temkinli de olsa, önümüzdeki döneme dair daha olumlu bir perspektif geliştirmeye başladıklarını göstermektedir.

GSYH büyüme oranı ve İYYMO Bileşik Beklenti Endeksi'ne ilişkin 2017-2025 dönemi eğilimlerinin benzer olduğu gözlemlenmekle beraber göstergelerin hesaplanma metodolojisi farklılık ihtiva ettiği için iki göstergenin aynı eğilimleri izlemesi koşulu zorunluluk taşımamaktadır. Sektörlerdeki ekonomik/ticari değişim ve dönüşüme birincil verilerle hâkim olan yeminli mali müşavirlerin görüşlerinin yansıtıldığı bileşik endeksin, Türkiye ekonomisinin seyrini yansıttığı görülmektedir. Yeminli mali müşavirlere göre 2025 yılının üçüncü çeyreğinde ekonomik aktiviteye ilişkin beklentilerin eğilimi bir önceki yılın aynı çeyreğine göre düşüş göstermiştir. Bu durum, **reel sektörün ve ekonominin nabzını tutan meslek mensuplarının, son dönemde ekonomik aktiviteye ilişkin daha temkinli ve ihtiyatlı bir yaklaşım benimsediklerini ortaya koymaktadır. Endeksin yönü, ekonomik büyüme oranıyla her zaman tam anlamıyla örtüşmese de beklenti endeksinin hareketleri genel ekonomik atmosferin anlaşılmasında önemli bir öncü gösterge niteliği taşımaktadır.**

2025 yılı III. çeyrek ciro düzeyine göre firmaların beklentileri incelendiğinde, endeks değerinin küçük ölçekli firmalar için 45,6 orta ölçekli firmalar için 53,0 ve büyük ölçekli firmalar için 50,9 olduğu tespit edilmiştir. 2025 yılı çalışan sayısına göre firmaların beklentileri incelendiğinde, III. çeyrekteki endeks değerinin küçük ölçekli firmalar için 54,6 orta ölçekli firmalar için 51,7 ve büyük ölçekli firmalar için 47,1 olduğu tespit edilmiştir. Ciro ve çalışan sayısına göre farklı ölçekteki firmaların beklentileri genel olarak benzer bir yön izlese de bu dönemde ölçeklere göre bazı farklılıkların olduğu dikkat çekmektedir. İkinci çeyrekteki "genel temkinlilik" üçüncü çeyrekte yerini **"temkinli iyimserliğe"** bırakmıştır.

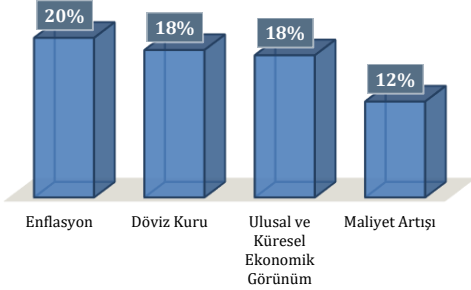

2025 yılı III. çeyrek sonuçlarına göre tekstil, otomotiv, madencilik-enerji ve imalat-sanayi sektörü hariç tüm sektör beklentilerinin 50 baz puan üzerinde olduğu geleceğe yönelik ihtiyatlı bir iyimserliğin hâkim olduğu görülmektedir. Üçüncü çeyrekte en iyi beklentilere sahip ilk üç sektörün bankacılık ve finans, turizm ve sağlık olduğu tespit edilmiştir.

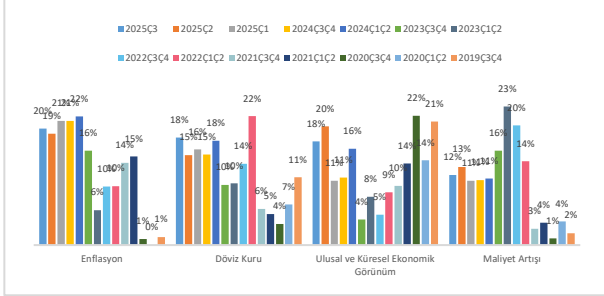
Sağlık sektörü, pandemi sonrası artan stratejik önemi ve hizmet talebindeki süreklilik sayesinde yüksek ve istikrarlı beklentiler üretirken, gıda/tarım sektörü ise küresel gıda güvenliği endişeleri ve arz zinciri istikrarı sayesinde dirençli yapısını korumuştur. Turizm sektöründeki toparlanma ise hem iç talepteki canlanma hem de uluslararası hareketliliğin artışıyla açıklanabilir. 2017-2025 dönemine ait beklenti endekslerinin tarihsel karşılaştırılması, 2020 yılında COVID-19 pandemisinin etkisiyle tüm sektörlerde keskin bir düşüş yaşandığını, ancak takip eden yıllarda genel bir toparlanma eğiliminin ortaya çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte, 2023 sonrası dönemde sektörlerin beklentilerinde gözle görülür bir kırılganlık dikkat çekmektedir. Bu kırılganlık, küresel ekonomik dalgalanmalar, enflasyonist baskılar, faiz oranlarındaki artışlar ve jeopolitik görünüm etkisiyle firmaların daha temkinli bir yaklaşım benimsemesinden kaynaklanıyor olduğu değerlendirilebilir. Özellikle tekstil sektörü, bu dönemde diğer sektörlerden daha olumsuz bir seyrizleyerek düşük beklenti endeksleriyle kırılganlığını ortaya koymuştur. Sektördeki bu gerileme; artan üretim maliyetleri, düşük dış talep, rekabet baskısı ve yatırım iştahındaki azalmayla ilişkilendirilebilir. Buna karşılık, sağlık sektörünün yüksek ve istikrarlı görünümü, kriz dönemlerinde bile süreklilik arz eden yapısal talebin ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir.

Firmaların 2025 III. çeyrek döneminde karşılaşılan başlıca sorunları ve çözüm önerileri ankete verilen cevaplar ışığında enflasyon, döviz kuru, ulusal ve küresel ekonomik görünüm ve maliyet artışı en önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

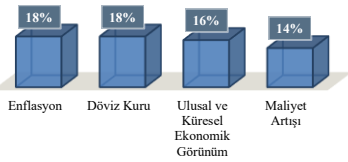
TOPLULAŞTIRILMIŞ SORUNLAR

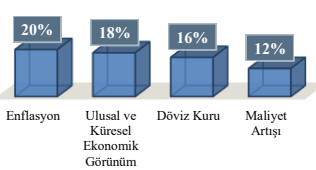
2025 III. çeyrek döneminde karşılaşılan başlıca sorunlar ve çözüm önerileri diğer dönemler ile karşılaştırıldığında ilgili sorunların 2022 yılından bu yana önemli miktarda etkili bir sorun haline geldiği tespit edilmektedir.

100-500 MİLYON TL

50-250 KİŞİ

Toplulaştırılmış bulgulara göre sunulan önerilerin etkisi sektörlere, ekonomik koşullara ve diğer faktörlere bağlı olarak değişebileceği dikkate alınarak kamu otoritesi tarafından uygulanacak politikalar için firmaların sektör ve ölçeklerine göre ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Rapor bulguları, bu sorunların ciro, çalışan sayısı ve sektörel dağılım bakımından farklılaştığını, ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalara bağlı olarak etkilerinin dönemsel değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, kamu otoritelerinin uygulayacağı politika ve tedbirlerin, firmaların sektör ve ölçek farklılıkları dikkate alınarak tasarlanmasının gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Ulusal ve küresel ekonomik görünüm açısından en belirgin ihtiyaç, ekonomik öngörülebilirliğin yeniden tesisi ve güven ortamının sağlanmasıdır. Yeminli mali müşavirlerin değerlendirmelerine göre, başta vergi mevzuatının sadeleştirilmesi, teşvik sistemlerinin şeffaf ve adil biçimde yeniden yapılandırılması ve hukuk sisteminde reform yapılması yönündeki talepler sektörlerin ortak paydasını oluşturmaktadır. Ayrıca, dış ticarete alternatif pazar stratejilerinin geliştirilmesi ve risk yönetiminin güçlendirilmesi, küresel belirsizliklere karşı firmaların dayanıklılığını artırıcı önlemler olarak önerilmektedir.

Enflasyonun neredeyse tüm sektörlerde temel bir sorun olarak öne çıktığı görülmekte olup, katılımcılar maliyetlerin öngörülemezliği nedeniyle sağlıklı fiyatlama ve planlama yapmanın güçleştiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda, enflasyonla mücadele politikalarının, tüketimi daraltmak yerine, üretim ve verimlilik artışına odaklanması gerekliliği ön plana çıkmıştır. Özellikle enerji, işçilik ve girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik yapısal çözümler, başta sanayi ve tarım olmak üzere üretim odaklı sektörler açısından aciliyet taşımaktadır.

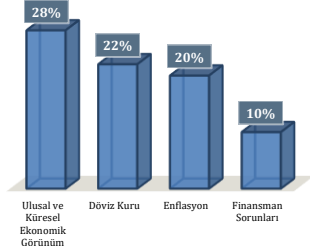
Döviz kuru özelinde, ihracatçı firmalar kurun enflasyonun gerisinde kalmasından kaynaklı olarak maliyetlerini karşılayamamakta ve rekabet gücü kaybı yaşamaktadır. Katılımcılar, kur baskısının firmaları zararına ihracata zorladığını ve bunun sürdürülemez olduğunu belirtmektedir. Bu çerçevede, rekabetçi ve öngörülebilir bir döviz kuru politikasının benimsenmesi, Eximbank desteklerinin genişletilmesi ve kur riskine karşı koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi gereklidir. Ayrıca döviz kazandırıcı faaliyetlerin teşvik edilmesi, serbest piyasa şartlarının kur üzerinde belirleyici olması yönünde öneriler sunulmuştur.

Maliyet artışları ise tüm sektörlerde ortak bir problem olup, artan enerji, işçilik, lojistik, vergi ve finansman maliyetleri üretim ve satış olanaklarını ciddi şekilde kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, finansmana erişimin kolaylaştırılması, düşük faizli kredi kanallarının açılması, üreticiye özel vergi ve SGK teşviklerinin devreye alınması, kamu alımlarında ve ihalelerde fiyat farkı uygulamalarının yaygınlaştırılması gibi politikalar, firmaların maliyet şoklarına karşı direncini artıracaktır. Özellikle işçilik maliyetlerinin yüksekliği, ihracat yapan sektörlerde sipariş kayıplarına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, sektörel ve ölçek bazlı farklılıklar dikkate alınarak geliştirilecek bütüncül ve güven veren bir ekonomik program çerçevesinde; fiyat istikrarı, öngörülebilir döviz kuru politikası, finansal erişim ve maliyetlerin sürdürülebilir düzeye çekilmesi yönünde atılacak adımlar hem kısa hem de orta vadede üretim kapasitesinin, istihdamın ve rekabet gücünün artırılmasına katkı sağlayacaktır. Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve yapısal reformların hayata geçirilmesi ise uzun vadede ekonomik istikrarın ve toplumsal refahın temelini oluşturacaktır.

2025 yılı ikinci çeyrek döneminde endeks değerinde katılımcılara göre öngörülen belirgin düşüş ile dikkat çeken imalat/sanayi sektörü, özellikle döviz kuru dalgalanmaları, yüksek enflasyon, maliyet artışları ile ulusal ve küresel ekonomik görünüm gibi temel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar, sektörün üretim kapasitesi, rekabet gücü ve yatırım iştahı üzerinde doğrudan olumsuz etkiler yaratmaktadır. Her ne kadar bu yapısal ve konjonktürel sorunlar sektörler arasında farklı sıralamalarda öne çıksa da genel olarak hemen her sektörde ortak bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, bazı sektörlerde finansman zorlukları ve talep daralması gibi faktörler ilk dört sorun arasında yer almakta; bu da sektörel kırılganlıkların farklı kaynaklardan beslendiğini göstermektedir. Türkiye ekonomisinin lokomotiflerinden biri olan imalat/sanayi sektörü, üretim süreçlerinin büyük ölçüde ithal ara mal ve enerjiye bağımlı olması nedeniyle döviz kurundaki dalgalanmalardan doğrudan etkilenmekte; aynı zamanda yüksek enflasyonun girdi maliyetlerini artırmasıyla birlikte sürdürülebilir üretim yapısının zayıflamasına neden olmaktadır. Küresel ekonomik görünüm ve jeopolitik gelişmeler de dış talebi baskılayarak sektörün ihracat performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Tüm bu etkenler, imalat/sanayi sektörünü hem iç hem dış kaynaklı ekonomik zorlukların kesişim noktasına yerleştirmektedir.

GIDA-TARIM

Firma Büyüklüklerine Göre İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi

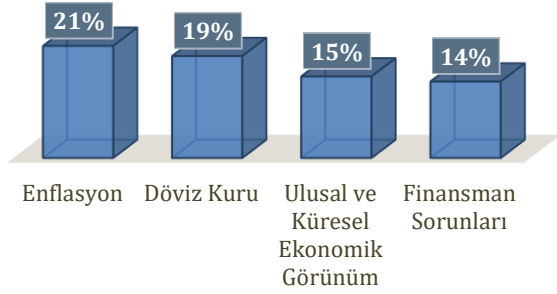
	Dönem	Ciro Düzeyi			Çalışan Sayısı		
		0-100 Milyon TL	100-500 Milyon TL	500 Milyon TL Üstü	50 kişiden az	50 – 250 kişi	250 kişiden fazla
2023	I. Ç	67.3	57.6	62.4	63.8	61.6	59.8
	II. Ç	65.2	62.5	65.9	65.8	65.1	65.0
	III. Ç	58.0	61.8	61.1	64.2	57.6	62.8
	IV. Ç	57.2	60.0	57.7	61.7	54.8	58.9
2024	I. Ç	52.1	51.7	58.3	53.2	53.9	55.9
	II. Ç	56.6	52.3	57.1	54.4	55.1	55.1
	III. Ç	53.8 (p)	52.8(p)	55.5(p)	54.1(p)	53.9(p)	54.0(p)
	IV. Ç	52.9	54.5	51.3	54.8	52.7	50.9
2025	I. Ç	59.2	50.2	51.9	57.1	51.8	50.0
	II. Ç	42.9	49.9	51.3	49.8	50.6	48.9
	III. Ç	45,6	53,0	50,9	54,6	51,7	47,1

Sektörlere Göre İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi

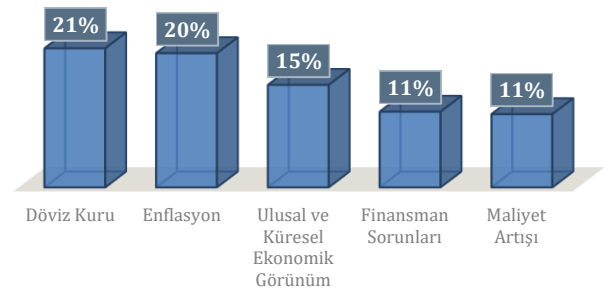
	2023				2024				2025		
	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.
İnşaat	52.0	57.4	51.9	54.9	42.6	45.1	44.9	47.0	45.1	49.4	52,7
Otomotiv	57.9	62.8	62.8	60.1	54.8	56.3	52.5	46.5	45.0	47.4	36,7
Tekstil	52.5	58.1	45.1	42.4	41.6	39.2	38.5	34.7	37.5	33.8	33,5
Turizm	61.2	75.1	74.9	49.5	53.1	63.8	53.2	42.9	46.5	59.2	68,1
Madencilik-Enerji	59.9	58.1	65.4	59.0	52.8	53.8	54.2	56.1	59.2	53.2	43,2
Bankacılık ve Finans Kurumları	62.3	57.4	64.2	61.4	56.7	58.3	59.0	62.0	66.6	54.0	71,7
İmalat / Sanayi	65.4	69.1	60.2	58.8	58.0	58.7	56.1	51.7	50.4	47.5	49,6
Ticaret	66.3	66.2	66.3	64.9	55.9	56.1	55.8	55.5	56.6	50.4	55,1
Bilişim ve İletişim	63.1	64.5	67.4	67.1	55.3	58.7	58.9	62.7	64.3	55.5	61,5
Sağlık	70.6	70.6	63.5	59.1	63.4	61.4	63.8	66.7	66.9	67.8	62,2
Lojistik-Taşımacılık	66.2	64.1	66.4	59.2	61.5	52.3	56.1	54.4	55.6	52.9	52,8
Gıda /Tarım	65.6	69.2	68.2	68.9	71.7	73.6	69.5	63.0	61.3	59.3	50,8

FİRMALARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

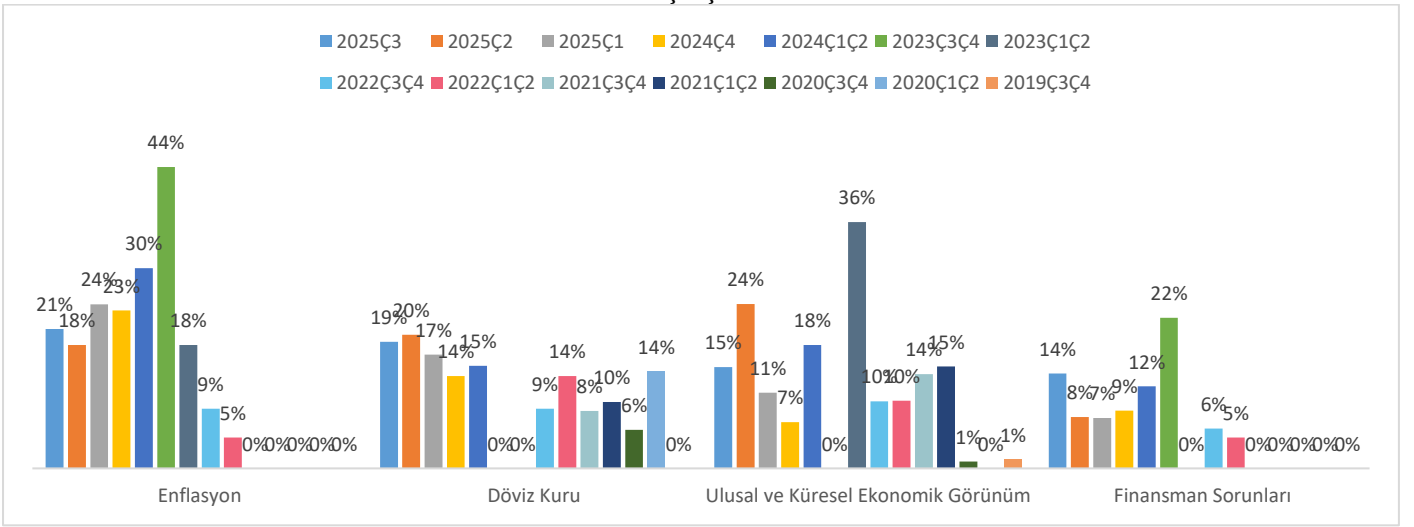
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “0-100 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlar

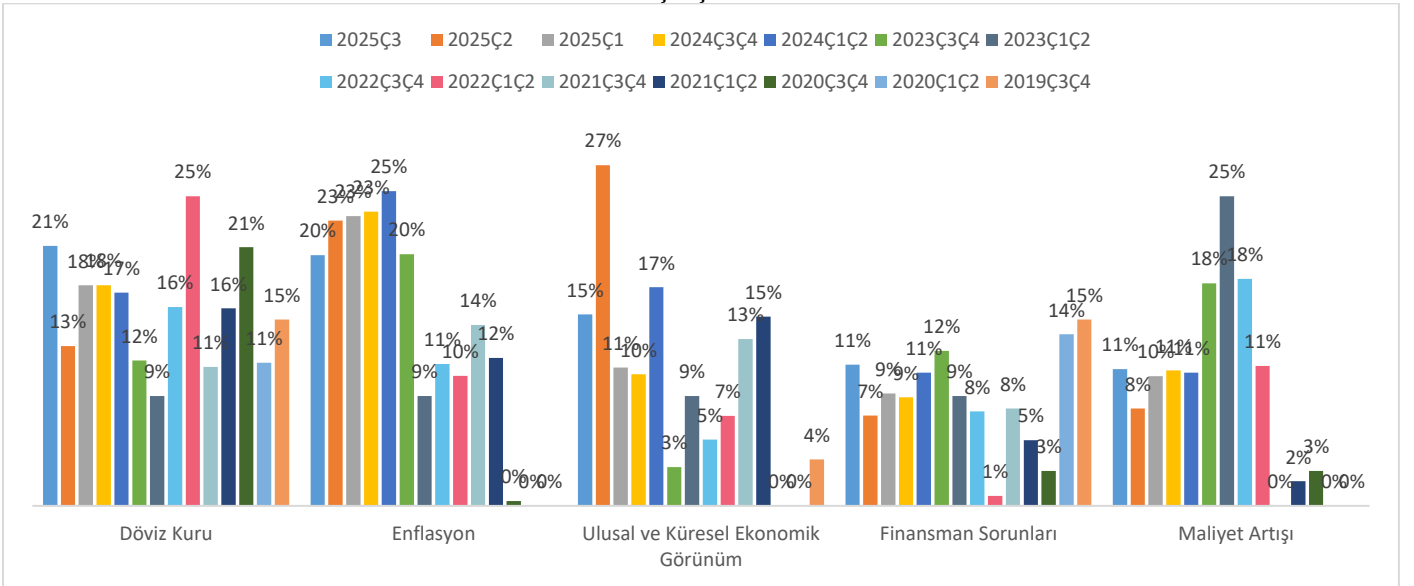
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50 kişiden az” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

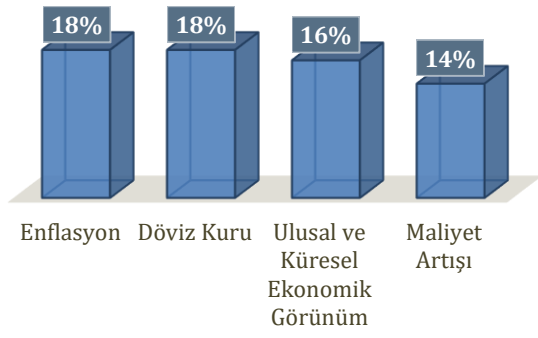
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “0-100 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

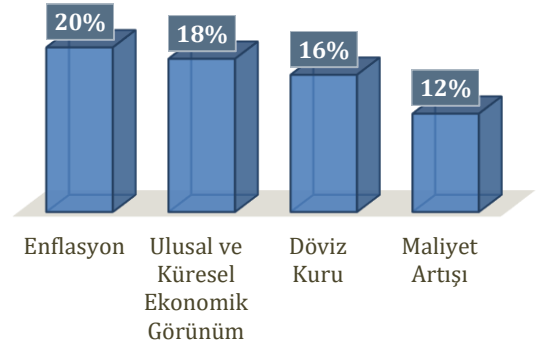
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50 kişiden az” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

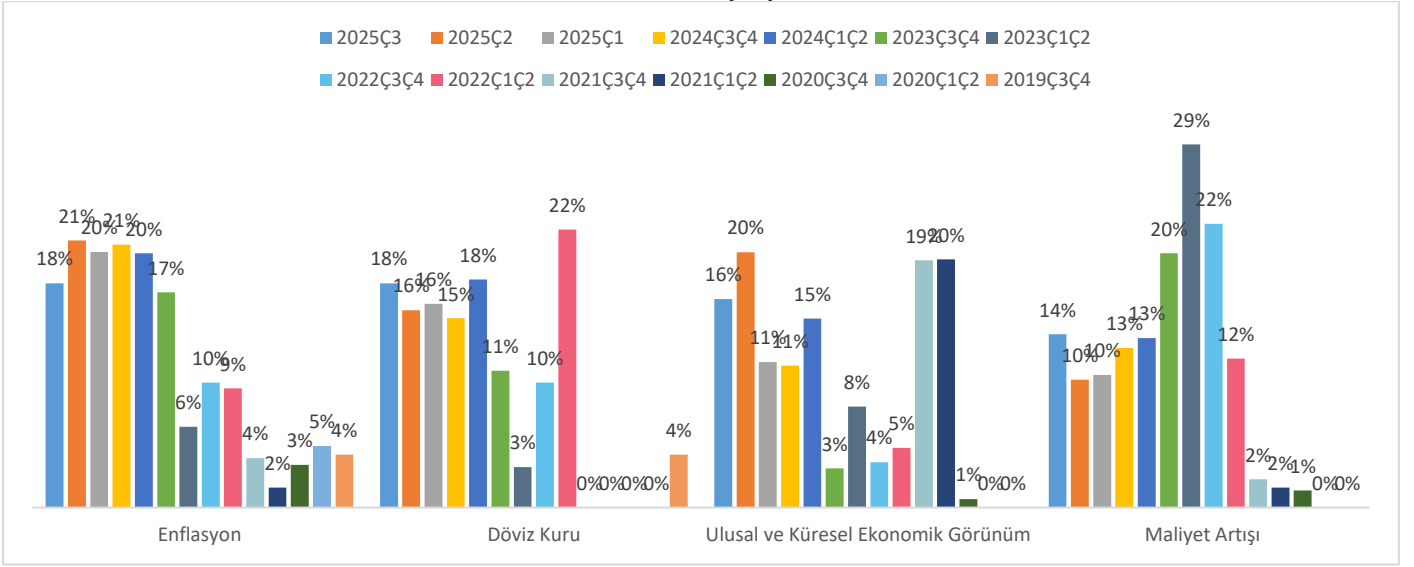
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “100-500 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

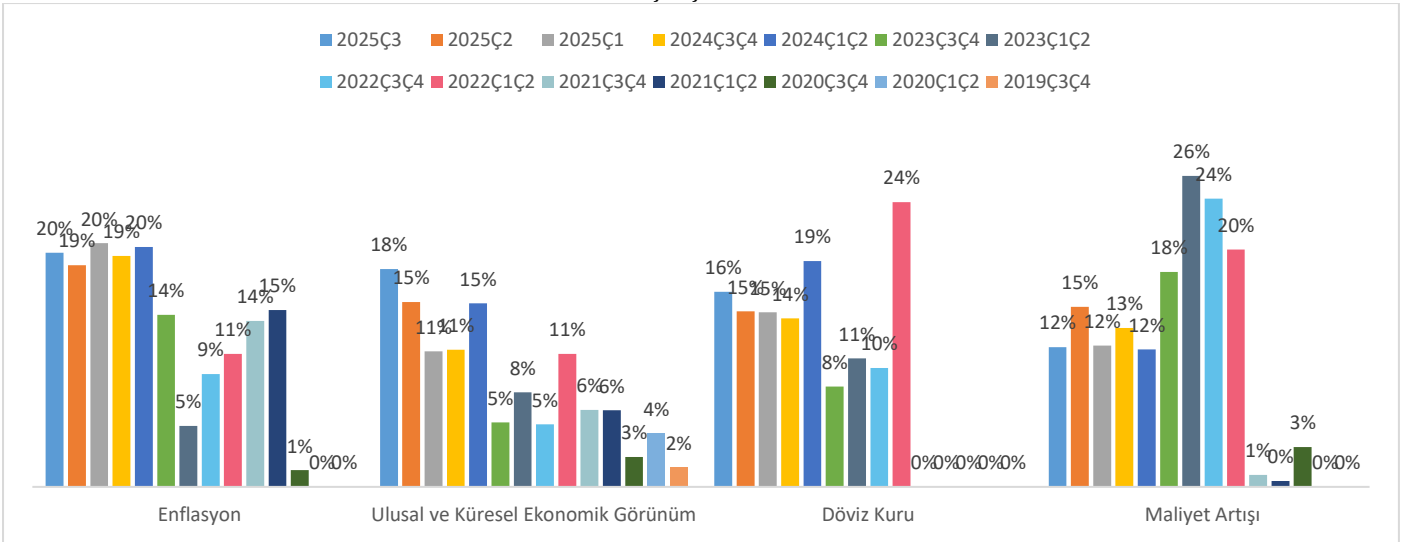
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50-250 kişi” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

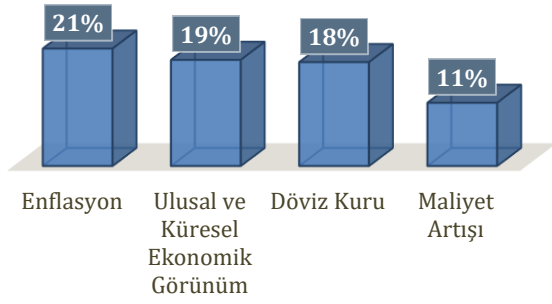
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “100-500 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

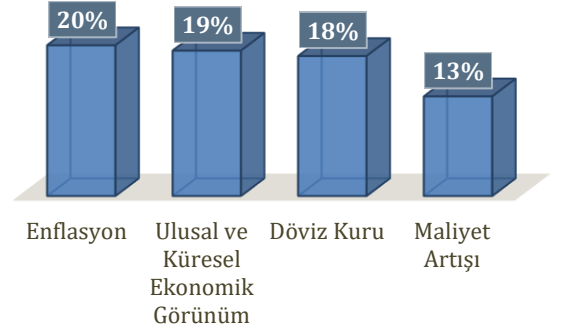
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50-250 kişi” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

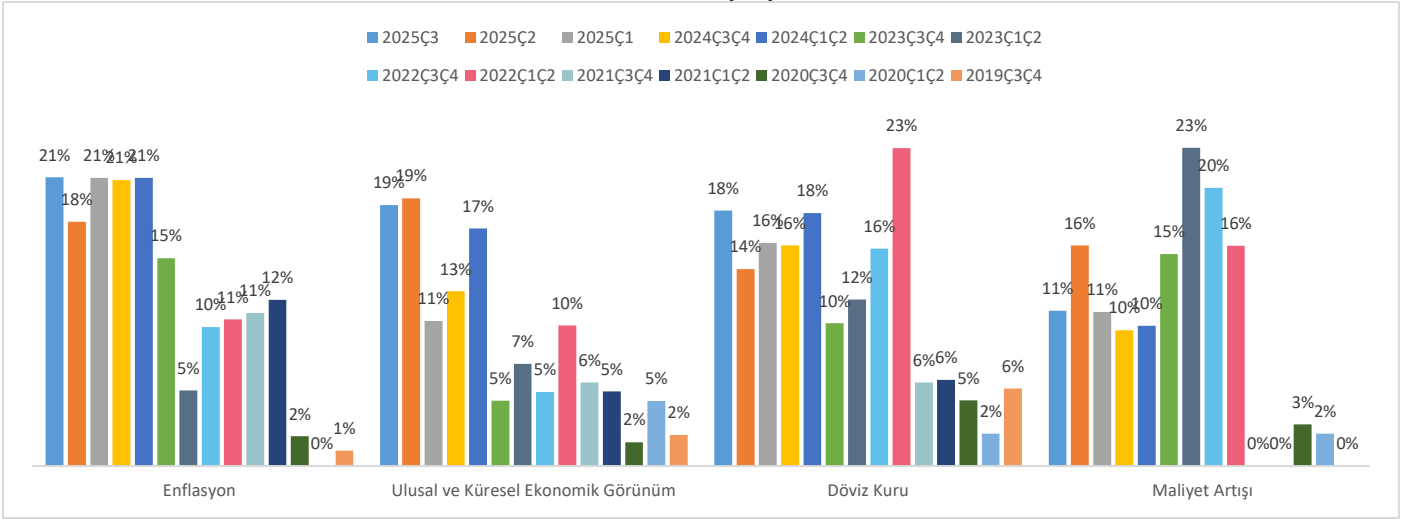
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “500 milyon TL üstü” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

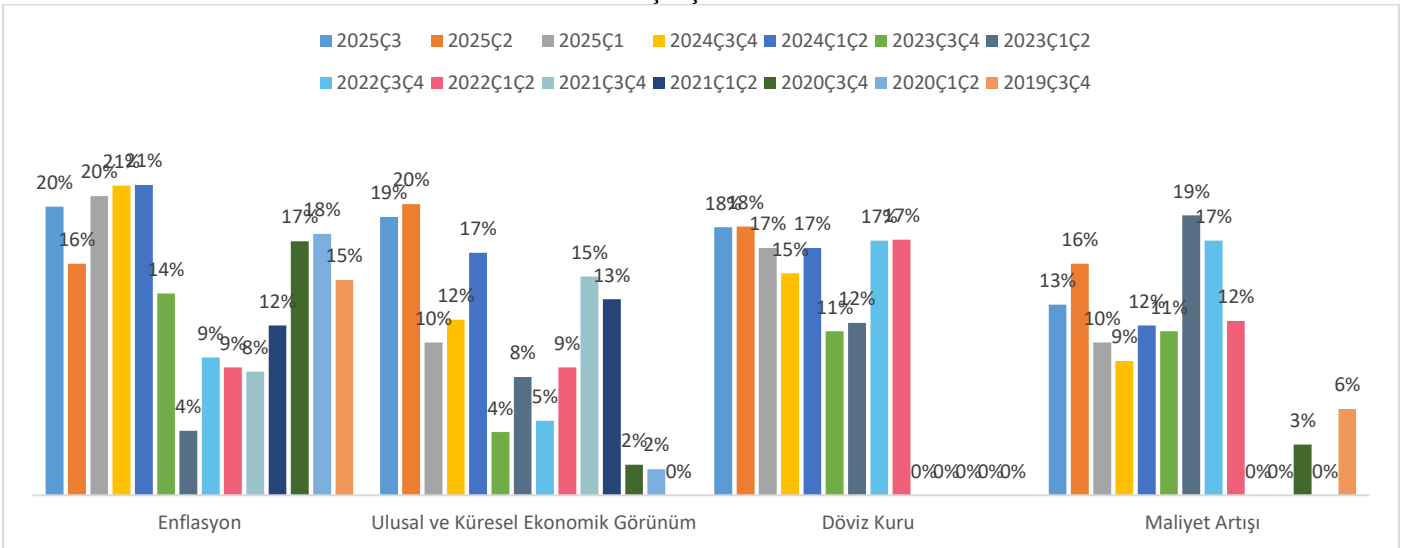
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “250 kişiden fazla” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

2025 III. Çeyrek Dönemindeki “500 Milyon TL üstü” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

2025 III. Çeyrek Dönemindeki “250 kişiden fazla” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

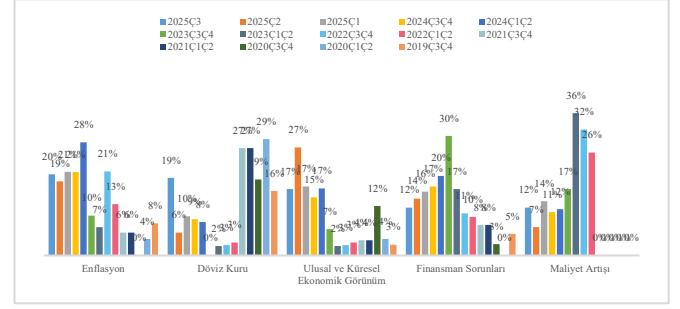
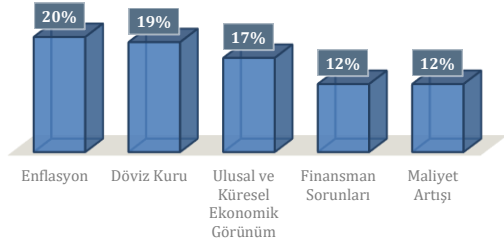
Sektörlere Göre Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sektör

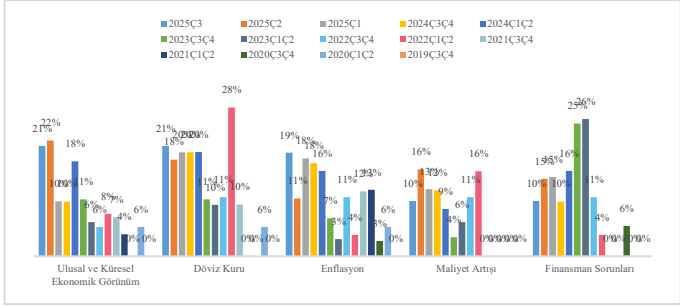
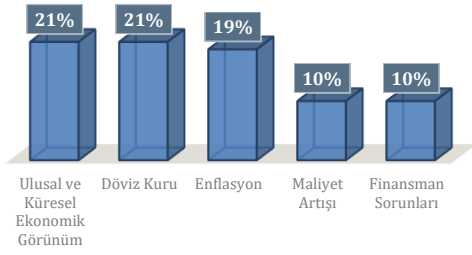
2025 III. Çeyrek

Dönemsel Karşılaştırma

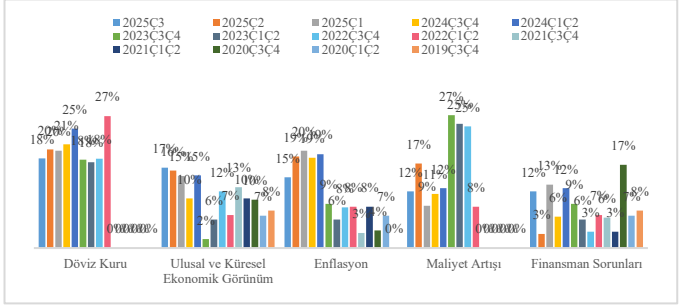
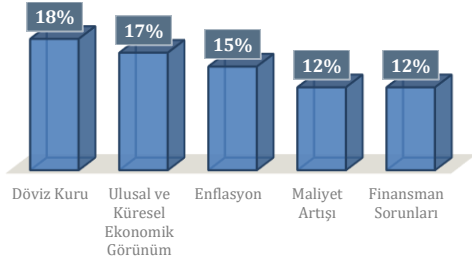
İnşaat

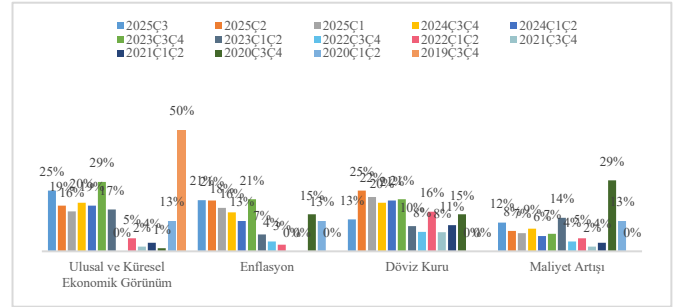
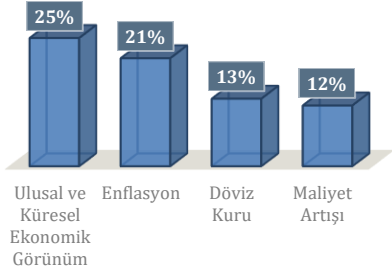
Otomotiv

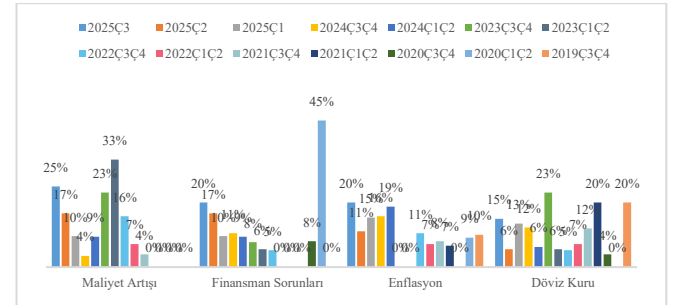
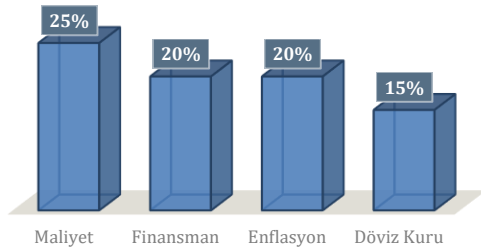
Tekstil

Turizm

Madencilik-Enerji

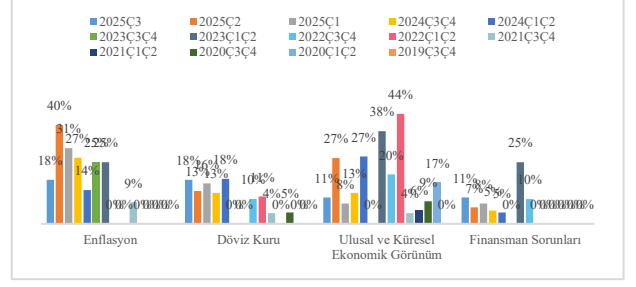
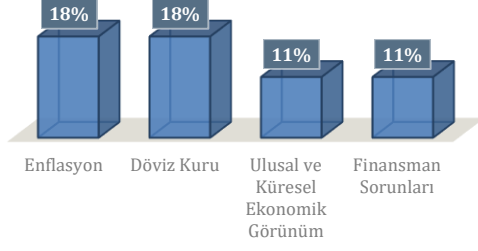

Sektör

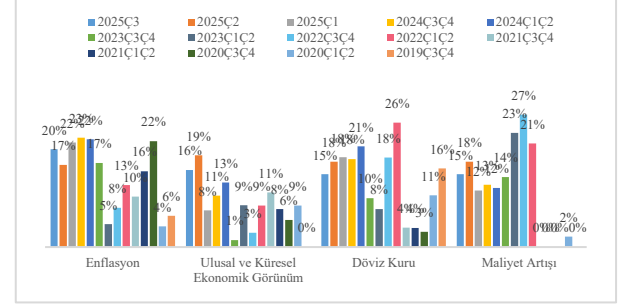
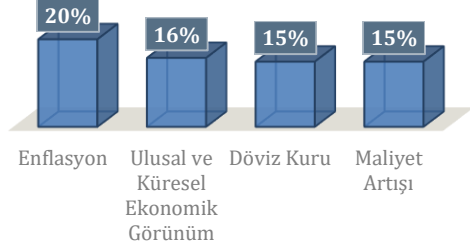
2025 III. Çeyrek

Dönemsel Karşılaştırma

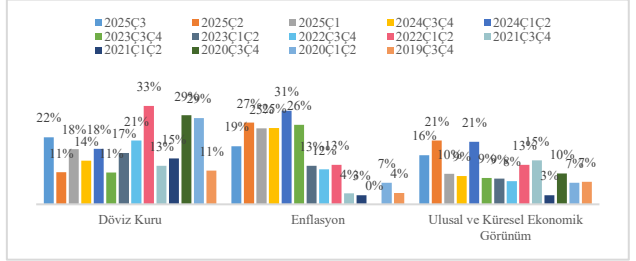
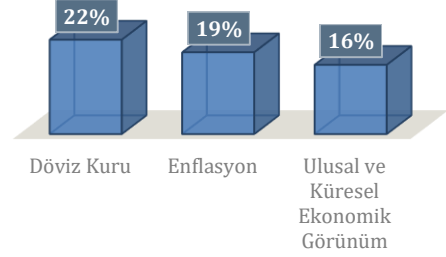
Bankacılık ve Finans Kurumları

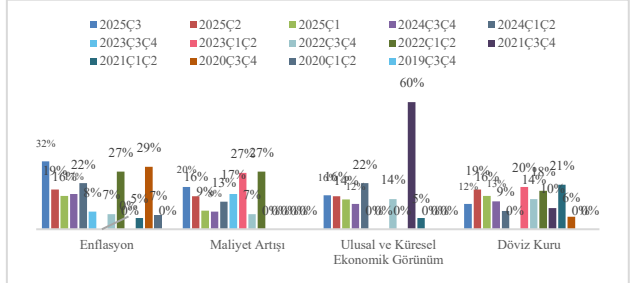
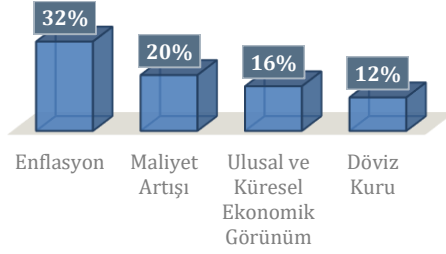
İmalat ve Sanayi

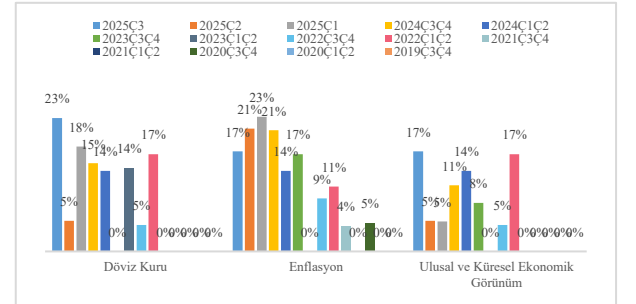
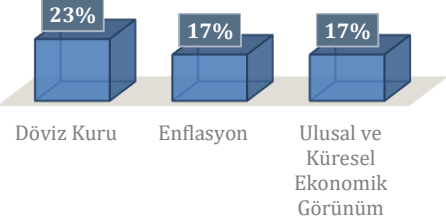
Ticaret

Bilişim ve İletişim

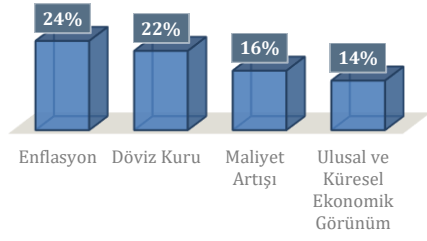
Sağlık

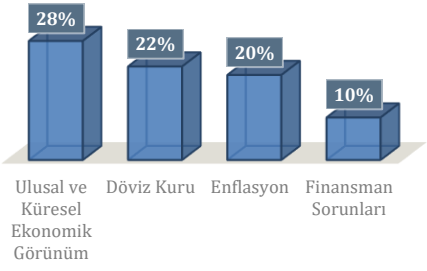
Sektör

2025 III. Çeyrek

Lojistik-Taşımacılık

Gıda/Tarım

Dönemsel Karşılaştırma

